

9.1. Sektoru terorisma finansēšanas risku novērtējums

Starptautiskie standarti NILL un TF novērtēšanas jomā nosaka, ka valstīm ir jānovērtē, kādi NILL un TF riski pastāv sektoros, kuros darbojas Novērtēšanas likuma subjekti.

Sektoru TF draudi, ievainojamība un riska līmenis sakārtots, pielietojot sešu punktu vērtējumu salīdzināšanas sistēmu - “zems”, “vidēji zems”, “vidējs”, “vidēji augsts”, “vidēji augsts/augsts”, “augsts”. Jo augstāks ir novērtējums, jo sektoram ir lielāka varbūtība tikt pakļautam TF.

Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo subjektu darbības sektori ir novērtēti šādi:

- Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus – ņemot vērā pakalpojuma dabu, proti, to, ka inkasācijas pakalpojumu sniedzēji tikai transportē citu personu līdzekļus, pakalpojums nav piemērots terorisma finansēšanai. Tādējādi tas nerada augstu TF riski un kopējais TF risku līmenis ir vērtējams kā zems.
- Kreditēšana, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojuma sniegšanai nav nepieciešama licencēšana – nav izslēgta kredītu izdošana, lai finansētu terorismu, tomēr šie pakalpojumi jāvērtē kopsakarā ar darījuma pušu raksturojošajiem apstākļiem, proti, juridisko formu, jurisdikciju, darījumu apmēru un pamatojuma dokumentiem. Publiskajā telpā kreditētāju saikne ar augsta TF riska jurisdikcijām nav identificēta, kā arī VID savās pārbaudēs nav konstatējis gadījumus, kad kredīti tiktu izsniegti NVO vai juridiskām personām, kas reģistrētas augsta TF riska jurisdikcijās. Tādējādi kopējais sektora TF risku līmenis vērtējams kā zems.
- Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums – galvojumu pakalpojums pēc savas dabas var tikt izmantots krāpšanā vai slēptā īpašumtiesību pārejā, tomēr tas prasa salīdzinoši ilgu iesaisti darījumā un darījuma pusēm ir grūti bez pēdām mainīt galvojuma priekšmeta piederību. Galvojums kā pakalpojums ir pievilcīgāks nelegāli iegūtu līdzekļu ievietošanai finanšu sistēmā un nav uzskatāms par efektīvu TF līdzekli, jo Latvijas gadījumā nepastāv iekšējs terorisma apdraudējums. Tādējādi kopējais sektora TF riska līmenis ir vērtējams kā zems.
- Nodokļu konsultanti – nodokļu konsultantu pakalpojuma būtība nerada augstu TF risku, jo pakalpojums tiek pārsvarā sniegts juridiskām personām un rezultējās ar to veiktām finanšu darbībām. Ņemot vērā, ka terorisms lielākoties apdraud Latviju no ārienes, pastāv maza iespējamība, ka nodokļu konsultanti tiks izmantoti, lai īstenotu TF ar nodokļu nomaksas palīdzību. Tādējādi kopējais sektora TF riska līmenis vērtējams kā zems.

- Ārpakalpojuma grāmatveži – no nefinanšu sektora grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji ir pakļauti lielākajam terorisma finansēšanas apdraudējumam, jo tie apkalpo NVO un palīdz plānot un veikt darījumus atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Ņemot vērā uz tirdzniecību balstītas NILL izplatību pasaulē, grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējiem ir jāpievērš īpaša uzmanība klientiem un darījumiem no augsta TF riska jurisdikcijām, TF riska indikatoriem un izplatītākajām NILL tipoloģijām tirdzniecības jomā. Kopējais sektora TF risku līmenis ir vērtējams kā zems.
- Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji – neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji var tikt izmantoti juridisku personu dibināšanai, lai slēptu līdzekļu īpašumtiesību maiņu un nodotu tos terorisma finansēšanai. Ņemot vērā, ka terorisma finansēšanai bieži tiek izmantotas NVO, kuras Latvijā ir salīdzinoši viegli dibināt, nav nepieciešama neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju iesaistīšana. Attiecībā uz darījumu plānošanu un čaulas kompāniju veidošanu jāvērtē jurisdikcijas un klienta TF riska indikatoru. Ņemot vērā sektora pakalpojumu specifiku, kopējais TF riska līmenis vērtējams kā vidēji zems.
- Personas, kas darbojas kā aģenti vai starpnieki darījumos ar nekustamo īpašumu – nekustamais īpašums parasti tiek izmantots nelegāli iegūtu līdzekļu ievietošanas (kad noziedzīgi iegūti finanšu līdzekļi tiek ievietoti finanšu sistēmā) vai integrēšanas (līdzekļi tiek integrēti atpakaļ ekonomikā tā, lai izskatītos, ka to izcelsme ir likumīga) fāzē. Ņemot vērā Latvijā noteiktos ierobežojumus skaidras naudas aprītei, nekustamā īpašuma izmantošana ievietošanas fāzē ir pārāk sarežģīta, lai to uzskatītu par TF veicinošu vai pieļaujošu. Savukārt integrēšanas fāzē parasti tiek iesaistītas juridiskas personas ar apšaubāmu aizdevumu ceļā iegūtiem līdzekļiem. Jānorāda, ka nekustamais īpašums nav uzskatāms par izplatītu TF līdzekli. Ņemot vērā, ka Latvijā ir zems iekšējais terorisma apdraudējuma līmenis, kopējais TF riska līmenis vērtējams kā zems.
- Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecība – ņemot vērā kopējo Latvijas TF apdraudējumu, dārgmetālu un dārgakmeņu tirdzniecībā papildus risku var radīt šo preču uzpirkšana, ja iegūtie līdzekļi tālāk tiek izmantoti TF. Papildus jāuzsver, ka citās jurisdikcijās TF ar dārgmetālu palīdzību nav izplatīta, jo skaidra nauda ir plašāk pielietojama un bezskaidra nauda ir daudz efektīvāk pārvietojama. Tādējādi sektora lielākais TF risks ir saistāms ar līdzekļu izcelsmes un piederības slēpšanu. Ņemot vērā, ka pie dārgmetālu uzpirkšanas tālāko līdzekļu izmantošanu nav iespējams paredzēt, kā riska pazīme var kalpot kultūrvēsturiskas dārgmetālu izstrādājumu pazīmes un klienta raksturojošās pazīmes. Kopējais sektora TF risks vērtējams kā vidēji zems;

- Transportlīdzekļu tirdzniecība – ņemot vērā sektora specifiku un piedāvāto pakalpojumu būtību, pastāv maza iespējamība, ka TF vai TF paredzēto līdzekļu slēpšanai varētu tikt izmantoti transporta līdzekļu tirgotāji. Tādējādi kopējais sektora TF risks ir vērtējams kā zems.
- Konsultācijas klientiem finansiāla rakstura jautājumos – pastāv risks, ka finansiāla rakstura konsultācijas var tikt izmantotas, lai palīdzētu potenciāliem terorisma finansētājiem plānot, veikt darījumus un maskēt patiesos līdzekļu saņēmējus, tomēr, ņemot vērā kopējo Latvijas TF riska līmeni un salīdzinoši mazo iekšējās radikalizācijas risku, kopējais sektora TF risks ir vērtējams kā zems.
- Cita veida preču tirdzniecība, kā arī starpniecība minētajos darījumos – lielāko sektora apdraudējumu rada skaidras naudas pārrobežu plūsma no Turcijas. Ņemot vērā Sīrijā notiekošo konfliktu un terorisma izplatību, personas no valstīm, kas robežojas ar Sīriju un veic salīdzinoši liela (zem ziņošanas sliekšņa) apmēra skaidras naudas darījumus ir uzskatāmas par paaugstināta riska klientiem. Tāpat pastiprinātā uzmanība ir jāpievērš arī ārvalstu (Pakistāna, Indija, Libāna, Jordānija, Sudāna, Maroka, Lībija, Afganistāna, Irāka, Irāna) studentu veiktajiem skaidras naudas darījumiem. Tādējādi var secināt, ka TF risks pastāv, tomēr, ņemot vērā mazo TF apdraudējumu, tas ir vērtējams kā vidēji zems.
- Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (TCSP) – izvērtējot TCSP terorisma finansēšanas riskus, nav konstatēti terorisma finansēšanas gadījumi un faktiski subjektu apdraudējums, taču nevar izslēgt tā iestāšanās iespēju. Vērtējot ievainojamības faktorus, jāņem vērā terorisma finansēšanas specifika, proti, maza apmēra darījumu izmantošana. Ņemot vērā Eiropā konstatētos riskus, papildus uzmanība jāpiešķir NVO dibināšanai, kuras vairākkārt ir tikušas izmantotas, lai vāktu un pārvietotu līdzekļus terorisma finansēšanas nolūkos, kā arī sadarbībai ar klientiem no jurisdikcijām, kurās pastāv augsti terorisma draudi. Papildus jāpievērš uzmanība klientiem, kas saistīti ar stratēģiskas nozīmes preču apriti un tuvo austrumu kultūrvēsturisko priekšmetu tirdzniecību. Ņemot vērā iepriekš minēto, kopējais sektora TF riska līmenis ir vērtējams kā vidēji zems.